

A mellérendelő értékű alárendelések kötőszóhasználatáról

1. Nyelvtanaink a mellérendelő értékű alárendeléseknek több típusát különböztetik meg, közülük azonban csak az egyikkel foglalkozunk. Sajátos átmeneti forma az a mellékmondat, melynek *ami* kötőszava nem a főmondat valamely mondatrészére, hanem a főmondat tartalmának az egészére vonatkozik. (A szakmunkákban sokszor így is nevezik ezt a nehezen körülírható esetet: a főmondat egészére vonatkozó *ami*. Körülményes volta miatt a dolgozat címében mégis eltekintettünk tőle, és — kissé pontatlanul — általánosabban fogalmaztunk, annál is inkább, mivel az újabb probléma itt éppen az *amely* megjelenése.) Tovább pontosítva a meghatározást: olyan átmeneti mondatszerkezetről van szó, amely az alárendelés és a mellérendelés között foglal helyet. Ezek a vonatkozó mellékmondatok grammatikailag alárendelések — bár utalószó nincs a főmondatban, és nem is illeszthető bele adekvát módon —, tartalmilag viszont mellérendelések, illetőleg a vonatkozó névmási kötőszó mellérendelő kötőszóval való kicserélésével átalakíthatók valódi mellérendeléssé: *Nem segített nekem, aminek nem örültem. — Nem segített nekem, és ennek nem örültem.* Az utóbbi kettőségre utal a címben szereplő meghatározás: mellérendelő értékű alárendelés. Létezik azonban még egy megnevezésük, amellyel más jellemzőjüket hangsúlyozzuk: az utalószót nem tartalmazó (és azzal ki sem egészíthető) mondatokat nem mondatrészkifejtő mellékmondatoknak is nevezik.

Elemzésünk első részében áttekintjük az utóbbi fél évszázad főbb nyelvtana-
it, kézikönyveit, tanulmányait, hogy megállapítsuk: miképpen változott ennek a
nyelvi ténynek a megítélése, majd pedig a 2. pontban mai nyelvhasználatunk ol-
daláról folytatjuk a vizsgálatot. Több okból is érdemes ezzel a kérdéssel foglal-
koznunk:

a) Mindenekelőtt azért, mert négy évtizede nem született átfogó összegezés a
mellérendelő értékű alárendelések ezen alfajáról.

b) Az eltelt időben viszont a nyelvtanok és a nyelvművelő kiadványok egyre
nagyobb teret szenteltek a témának.

c) Ennyi idő alatt pedig a nyelvhasználat is változhatott (és változott is), ezért
újabb megállapításokkal egészíthetjük ki a korábbiakat.

2. A teljes történeti háttér felvázolására e helyütt nem vállalkozhatunk, de be-
vezetésként tanulságos visszatekintenünk, hogy folyamatként lássuk a melléren-

delő értékű alárendelések megjelenését és szerepét nyelvünkben. „A magyar nyelv történeti nyelvtaná”-nak II/2. kötetében (A kései ómagyar kor. Mondattan, szöveggrammatika. Főszerk. BENKŐ LORÁND. Bp.) RÁCZ ENDRE megállapítja, hogy a korai ómagyar korból csak egyetlen példát tudunk felhozni a főmondat egészére vonatkozó mellékmondatokra (a Königsbergi Töredék Szalagjairól), de a kései ómagyar korban már nagy számban fordul elő ez a mondattípus, nemcsak a fordításirodalomban, hanem a misszilisekben is, és ez a latin hatás széles körű elterjedésére utal. 1525-ből származó példa a következő: oka waghyon myrth en oda Lyndwaba most nem mehetek *kyth* [és ezt] ydew jarthaban megh erthes (i. m. 695). A kései ómagyar kor névmáshasználata jól érzékelhetően különbözött a későbbitől és a maitól: egy kivételével — *mel'* (*mely*) névmás — az összes idézett mondatban a *ky* ~ *ki*, illetőleg ragozott alakjai szerepelnek a főmondat egészére vonatkoztatva is (i. m. 694–5).

E rövid történeti kitekintés azzal is igazolható, hogy iménti forrásunk megjelenése vizsgált időszakunkra, 1995-re esik. A továbbiakban az utóbbi fél évszázad idevágó közleményeit időrendben szemléljük. „A mai magyar nyelv rendszere” (Szerk. TOMPA JÓZSEF. Bp., 1962) című nyelvtan röviden megemlíti „a főmondatról lényegében független” mellékmondat jelenségét, de a mostani vizsgálatunkban szereplő altípusra külön példát nem ad. Jókaitól idézi a következőt: *A huszárcsapat négyszöget alkotott, melynek közepét Richard foglalta el a zászlótartóval.* Megjegyzésben szerepel, hogy nyelvművelő irodalmunk helyteleníti ezt a szerkezetet, és az alábbi tartja helyesebbnek: *A huszárcsapat négyszöget alkotott. Ennek közepét...* (II, 398).

A MMNyR. megjelenése után kezdtek behatóbban foglalkozni az egész főmondatra vonatkozó *ami* kérdéskörével, ekkor zajlott a nevezetes „pör”. A vitának ez a találó megnevezése Arany János „A fülemile” című versének példamondatként is felhasznált szakaszára utal, amellyel — többek között — éppen ezt a jelenséget szemléltették: *Ha per, úgymond, hadd legyen per! / (A mi nem volt épen oly rég)* — KOLLÁNYI TERÉZ stilisztikai különbséget látott az *ami* névmással, illetőleg a mellérendelő kötőszóval kapcsolt tagmondatok között (Az egész mondatra vonatkozó *ami* kérdéséhez: Nyr. 88 [1964]: 17–21). Reagálásában NAGY J. BÉLA megerősítette többek (DENGL JÁNOS, SIMONYI ZSIGMOND, KLEMM ANTAL, BERRÁR JOLÁN), valamint saját maga korábbi véleményét, mely szerint latin-német idegenszerűség, és mellérendeléssel helyettesítendő (A mondatra vonatkozó *ami*: Nyr. 88 [1964]: 412–5). RÁCZ ENDRE további irodalmi példákkal alátámasztja KOLLÁNYI véleményét, és megállapítja, hogy a főmondat egészére vonatkozó *ami*-szerkezet közbevetésszerű, mellékes körülményt fejez ki, és az élőbeszédben, a mindennapi társalgás nyelvében nem használatos (Hadd legyen per!: Nyr. 88 [1964]: 415–8). Jó évtizeddel később további szépirodalmi adatokkal egészíti ki gyűjteményét, és ezen kívül tanulmányokból, szakkönyvekből nagyszámú példát idéz jeles nyelvészeink tollából ennek a mon-

dattípusnak a használatára, létezésére (Újabb tanúvallomások az *ami*-pörben: Nyr. 96 [1972]: 267–9).

„A mai magyar nyelv” (BENCÉDY JÓZSEF–FÁBIÁN PÁL–RÁCZ ENDRE–VELCSOV MÁRTONNÉ. Bp., 1968) című egyetemi nyelvtan — a MMNyR.-hez hasonlóan — ugyancsak röviden érinti ezt a problémakört. Az ál-alárendelő, illetve a rákövetkezőt kifejező alárendelő mondatokról megállapítja, hogy helyettük „az eredetibb, magyaros mondatszerkesztés szellemében” mellérendelést kellene alkalmaznunk. Kevésbé hibáztatja viszont a főmondat egészére vonatkozó *ami* névmással bevezetett tagmondatokat. „Használatuk stilisztikailag is indokolt: mellékeőbb mondanivalót, kiegészítést, hozzáfűzést, közbevetést stb. fejezhetnek ki; pl.: Egyéni, külön világ ez is, lakóinak nemcsak szókincse, hanem még álomvilága is teljesen egyedülálló, *ami* természetes is. (Illyés: Puszták népe 5).” (MMNy. 404).

A transzformációs generatív nyelvtan módszereivel tárta föl a vonatkozó mondatok mélyszerkezetét RADICS KATALIN (A vonatkozó mellékmondatokról: Tanulmányok a mai magyar nyelv mondattana köréből. Bp., 1977. 135–70). Tanulmányában külön foglalkozik a — nála is idézőjeles — „mellérendelő értelem” kérdésével. Megállapítása szerint minden mondatfejes mellékmondat mellérendelő értelmű. Ennek nemcsak mélyszerkezeti, hanem felszíni szerkezeti oka is van, és lényeges körülmény, hogy ezekben a mondatokban a mondatrend kötött: a főmondat mindig megelőzi a (mellérendelő értékű) mellékmondatot, közbeékelés viszont nem lehetséges. A nyelvhelyességi vitákra utalva bebizonyítja, hogy a mellérendelő értelmű mellékmondatok mélyszerkezete megegyezik más vonatkozó mellékmondatok mélyszerkezetével, így ez a típus nem kifogásolható (167–8).

A „Nyelvművelő kézikönyv” (I–II. Főszerk. GRÉTSY LÁSZLÓ–KOVALOVSKY MIKLÓS. Bp., 1980–1985) és a „Nyelvművelő kézisztár” (Főszerk. GRÉTSY LÁSZLÓ–KEMÉNY GÁBOR. Bp., 1996) részletesen, több példával foglalkozik a főmondat egészére vonatkozó *ami* kötőszóval. Nagyon érdekes, hogy a két munka eltérő végkövetkeztetést fogalmaz meg. A NyKk.-ben RÁCZ ENDRE árnyaltan, az imént bemutatott „peranyag” figyelembevételével összegezi a főbb tudnivalókat. A későbbi megjelenésű NyKsz. viszont szigorúbban — sőt szigorúan —, a háború előtti nyelvművelés szellemében ítélkezik: „mindennap felhív telefonon, *ami* eleinte jólesett; nem fogadta köszönésemet, *amit* rossz jelnek tekintettem” ... „Mivel azonban e tagmondatok között valójában mellérendelő viszony van, szabályosabb és magyarosabb az *ami* nélküli, mellérendelő kapcsolás, ill. új mondat kezdése: mindennap felhív telefonon; *ez* eleinte jólesett... Nem fogadta köszönésemet. *Ezt* rossz jelnek tekintettem. Olykor magyarázó v. következtető ksz.-val lehet helyettesíteni: alkotmánysértő tevékenységgel gyanúsítják, *aminek következtében* (egyszerűbben: *emiatt*, *ennélfogva* v. *ezért*) házkutatást rendeltek el nála.” A NyKsz. *amely* szócikkének 5. pontja külön figyel-

meztet arra, hogy névmásra, illetve a főmondat egész tartalmára nem vonatkozhat az *amely*, de az utóbbit szemléltető mondat nem szerepel a példák között. A NyKk. szócikke viszont nem tartalmaz utalást az *amely* és az *ami* névmások esetleges fölcserélésére.

A „Magyar grammatika” (Szerk. KESZLER BORBÁLA. Bp., 2000) a mondatok szerkezetének osztályozásakor tisztázza a nem mondatrészkifejtő mellékmondatok fogalmát és három típusát, köztük a „megelőző mondategység egészére” vonatkozó formát. Kötőszó-használati vagy egyéb útmutatást, szabályt, illetőleg megszorítást nem tartalmaz a kategorizáló és leíró jellegű fejezet (372–4).

3.1. Fordítások. A vonatkozó mellékmondatok kérdései továbbra sem szerepelnek a mai alkalmazott nyelvészeti kutatások középpontjában. Például az idegenszerűségekkel (anglicizmusokkal), fordításokkal, mondat szerkezetei sajátosságokkal foglalkozó, a közelmúltban megjelent kiváló tanulmánygyűjtemény egyetlen írása sem említi (Tanulmányok a politikai szaknyelvről. Szerk. MIHALOVICS ÁRPÁD. Nyíregyháza, 2000). Pedig több szempontból is figyelemre méltó területről van szó (vö. ZIMÁNYI ÁRPÁD, Az idegenszerűségek hatása nyelvi rendszerünkre: Feladatok és módszerek az anyanyelvi nevelésben a XXI. század elején. MNyTK. 216 [2002]: 78). A fordító- és tolmácsképzésben, például az angolból való fordítások esetén nem kerülhetik ki ezt a problémát (vö. DRÓTH JÚLIA, Az önértékelés képessége — felkészítés a fordítási projektekre: Szaknyelv és szakfordítás. Szerk. DRÓTH JÚLIA. Gödöllő, 2001. 91–3). Ahogy azt korábban láttuk, nyelvtanaink rendre fölhívták a figyelmet arra, hogy az egész mondatra vonatkozó *ami* latin és német hatásra vezethető vissza. Mai megítélésünk szerint ez önmagában nem baj, és ez a forma önmagában nem kifogásolható, hiszen több okból is szükség van rá: a már említett stílusértékbeli különbség miatt, de azért is, mert így szerkezeti szinonímia alakult ki. Bizonyos szövegtípusokban, éppen az egyes indoeurópai nyelvekből való fordításokban (jelesül az angol esetében) nagy a vonatkozó névmások megterheltsége. Ez két okra vezethető vissza: egyrészt az angolban gyakori a vonatkozó mellékmondat, és ezeket a legegyszerűbb szó szerint lefordítani (tükörfordítás). Másrészt az angolban gyakoriak az igeneves szerkezetek, amelyek tömörségét oldja, ha a magyarban a gördülékenyebb mellékmondatos megoldást választjuk, és ez nemegyszer vonatkozó mellékmondat. Az ily módon gyakorivá váló vonatkozó névmásokat a fordításokban sokszor — például halmozódásuk esetén — tudatosan ritkítani kell, és ennek egyik lehetősége, hogy a főmondat egész tartalmára vonatkozó *ami* helyett a („tisztá”) mellérendelést választjuk. Azt ugyan statisztikailag nem vizsgáltam meg, hogy mennyire gyakori a vonatkozó mellékmondatos szerkezet a fordításokban — pedig érdemes lenne számszerű összevetéseket készíteni különböző szövegtípusok között —, de a mellérendelő értékű alárendelésekre kerestem példákat. Az angolból magyarra fordított „National Geographic Magyarország” című folyóirat 2003. márciusi számából valók a következő példák (záró-

jelben az oldalszámok): *A fehér pontok föl-alá mozognak, ami szökellő járásra utal.* (39) — *Siket volt mind az öt, ami gyakori az effajta tevéknél.* (103) — *Korábban folyvást a tuaregekkel hadakoztak, aminek fájó emlékei máig fennmaradtak.* (103) — *Ha ugyanis megálltunk, le kellett málházni a tevéket, ami rengeteg időt elvett.* (104) — *Tevéink fáradtak és elcsigázottak voltak, egyik-másik már botladozott, ami rossz jel.* (114).

E mondatokat olvasva fölvetődik a kérdés: vajon mennyiben sajátja ez a szerkezet az írásos műfajoknak? Korábban arra jellemzőnek vélték, ám nem lehetünk teljesen meggyőződve ennek a megállapításnak a mai igazáról. Élőnyelvi vizsgálatokkal érdemes lenne tisztázni, hogy mennyire gyakori az előfordulása. Saját — nem rendszeres adatgyűjtésen alapuló — meglátásom szerint ugyanis a sajtónyelvben csupán elszórtan fordul elő, míg a fordításokban sűrűbben, de a beszélt nyelvből sem hiányzik.

3.2. Hiperkorrekció — túlhelyesbítés. Az 2. pontban idézett nyelvtanok és kézikönyvek nem foglalkoztak behatóan a hiperkorrekció, más néven a túlhelyesbítés jelenségével. Ebből arra következtethetünk, hogy korábban nem volt feltűnő ez a jelenség. Mai nyelvhasználatunkban viszont létezik az a gyakorlat, hogy a főmondat egész tartalmára vonatkozó mellékmondatokban az *ami* névmás helyét átveszi az *amely*. Ennek oka nyilvánvalóan a választékosságra való törekvés. A főmondatban főnévvel megnevezett dologra az igényes nyelvhasználat valóban az *amely* névmást vonatkoztatja a köznapibb, beszélt nyelvi, de helyes *ami* ellenében. A mellérendelő értékű alárendelésekben bizonyára az analógia okozza a hiperkorrekciót. Példáink két területről származnak: a médianyelvből és a szaknyelvből. Először következzenek három olyan mondat a médianyelvből, amelyekben az *ami* névmásra lenne szükség (a mondatok egyéb javítanivalóival itt nem foglalkozunk): *Előrehozott választások a Cseh Köztársaságban, amely azonban aligha oldja meg a társadalmi feszültségeket. — Ez a jelenség komoly veszélyt jelent a közbiztonságra, amely az állampolgárok részéről alig-alig kivédhető. — M. B. szólt arról a problémáról, hogy a különböző felsőoktatási intézmények által kiadott diploma nem egyenrangú, amely a fiatalok elhelyezkedési lehetőségeiben is megnyilvánul.*

A vonatkozó mellékmondatok bonyolultságát szemlélteti a második mondat. Itt ugyanis nem állapítható meg egyértelműen, hogy a mellékmondat kötőszava a főmondat tartalmának egészére utal-e, vagy pedig csak a *jelenség*, illetőleg a *veszély* főnévekre, akár külön-külön, akár együttesen. Ha a főnevekre, akkor helyénvaló az eredeti névmás használata, egyébként nem. Efféle szerkezeti kétértelműségek vagy többértelműségek gyakran adódnak a vonatkozó mellékmondatokban, tehát az alaptípusokon kívül más, kevert szerkezeti formák is előfordulnak.

Szaknyelvi példáink a Szent István Egyetem hallgatóinak képesítőfordításai-ból származnak, és DRÓTH JÚLIA szíves közlésének köszönhetőek: *Az említett problémák meg nem oldása végül a versenyképesség aláaknázásához vezethet,*

amely a lehetőségeknél alacsonyabb növekedést idéz elő, mint ami szükséges lenne a munkaerő-kínálat elvárt növekedéséhez. — Természetesen fennáll az a lehetőség is, hogy megrázkódtatások érik a gazdaságot, amely azzal jár, hogy a nemzetközi gazdasági fejlődés a tervben előirányzott fejlődéstől eltérően alakulhat. — Az 1990-es években a munkaerőpiacon való részvétel aránya is gyorsan nőtt, amely a foglalkoztatottság növekedésének és a magasabb iskolázottsági szintnek együttes hatását mutatja. — A tanács, mely a legfelsőbb határozathozó szerv, nem felügyelte kellőképpen a projekt végrehajtását, amellyel az adófizetők pénzét pazarolták.

E mondatok is tanúsítják, hogy a vonatkozó mellékmondatok igen gyakoriak az angolból fordított szövegekben, pedig ez a mondatszerkezet sok más hibalehetőséget is rejt, hogy most csak a vonatkoztatás és a szórend összefüggésére utaljunk. Az iménti példáról annyit, hogy a hiperkorrekció két okra vezethető vissza. Az egyik az *amely* presztízsszerepe, a másik viszont a vonatkozó névmások egyetlen mondaton belüli halmozódása miatti szinonimitás.

4. E rövid áttekintés fő célja az volt, hogy felhívja a figyelmet a mellérendelő értékű alárendelések utóbb kevésbé feldolgozott területére. Ezt az átmeneti mondat típust érdemes jobban bevonni az elemzésekbe, hogy előfordulásukról, mai szerepükről árnyaltabb képet kapjunk. Szépirodalmi szerepének eddigi adatolása után sajtónyelvi, médianyelvi, illetőleg társalgási nyelvi megfigyelésekre és számszerűsített eredményekre lenne szükség. Különösen a fordító- és tolmácsolás-képzésben kecsgetet közvetlen haszonnal ennek a nyelvi formának a pontos ismerete, ugyanakkor e képzési forma szakemberei útmutatást, segítséget is várnak a leíró nyelvtannal foglalkozó nyelvészekről.

ZIMÁNYI ÁRPÁD

TARTALOM

HOFFMANN ISTVÁN: Nyirkos István hetvenéves	9
HLAVACSKA EDIT: Nyirkos István tudományos és publicisztikai munkássága	19
BACHÁT LÁSZLÓ: Vizsgálódások Órimagyarósd nyelvében	33
BENKŐ LORÁND: <i>Bars</i> vár neve és egy kis hangtörténet	37
BÉNYEI ÁGNES: A <i>-d</i> képző a helynevekben	45
BÍRÓ FERENC: Köröstarcsa történeti helynevei XIX. századi gyűjteményekben	51
BODA I. KÁROLY–PORKOLÁB JUDIT: Hiponim és metaforikus kapcsolatok reprezentálása hipertext alapú rendszerekben	57
BÜKY LÁSZLÓ: Egy Karinthy-paródia stílusekvivalenciái	69
DEME LÁSZLÓ: Egy tréfa, amely korántsem vicc! (Búcsú a fegyverektől — Nyirkos István ürügyén)	79
DEMJÁN ADALBERT: A latin és görög igenevek fordításáról régi bibliai szövegeinkben	83
DOBI EDIT: Vizsgálódás a nyelvhasználat és a nyelvi rendszer határán	93
DOMOKOS PÉTER: Negyvenéves a finnugor szak	101
DOMONKOSI ÁGNES: A változatok szerepe a megszólítások használatában	109
DUDÁS GYÖRGYI: Az ómagyar kori <i>i > ü</i> labializációról	117
FARKAS FERENC: Állatmegnevezések <i>-s</i> képzős alakjai a járszági helynevekben	129
FARKAS TAMÁS: A házassági névviselés új szabályozásához	133
FAZEKAS ILDIKÓ: A térképek mint a helynévkutatás forrásai	143
FAZEKAS TIBORC: A csángó nyelvjárás elemeinek nyomai a bukovinai székelyek szókincsében	149
FEHÉR KRISZTINA: A ragadványnevek funkcionális szerkezetéről	155
FEKETE CSABA: Az Öreg graduál ötvenegyedik zsoltárának forrása	167
FEKETE PÉTER: Az egri püspökhöz írt két panaszlevél a XVIII. századból ...	175
FORGÁCS TAMÁS: A <i>medvé</i> -vel kapcsolatos frazeológiai egységek a magyarban és más nyelvekben	179
GUTTMANN MIKLÓS: Aggódó és bizakodó gondolatok a muravidéki kétnyelvűségről	189
GYÖRFFY ERZSÉBET–RESZEGI KATALIN: Árpád-kori hegy- és víznevek funkcionális-szemantikai szempontú összehasonlító vizsgálata	195
HAVAS FERENC: Abélard nyelvi filozófiájáról	205
	691

HEGEDŰS ATTILA: Marginális megjegyzések (Ómagyar kori labiális utótagú záródó kettőshangzóink megmaradásának kérdéséről)	211
HUNYADI LÁSZLÓ: A Logikai Forma és a prozódia viszonya és e viszony univerzális implikációi	217
IMRE RUBENNÉ: Megszólításformák Móricz Zsigmond „A fáklya” című regényében	231
JAKAB LÁSZLÓ: A <i>-ba/-be</i> rag kialakulása	241
CS. JÓNÁS ERZSÉBET: Népnyelvi frazeologizmusok a műfordításban	247
JUHÁSZ DEZSŐ: Néhány gondolat a nyelvjárások veszélyeztetettségéről	255
KABÁN ANNAMÁRIA: Egy versszöveg metamorfózisa	261
KÁLNÁSI ÁRPÁD: Gondolatok a cívis szótár szerkesztése közben	267
KATONA KRISZTINA: A <i>közepett(e)</i> szóalak előfordulásai a Bécsi Kódexben	273
KECSKÉS JUDIT: Conscriptio Judeaorum Borsodiensis (1774, 1775)	279
KEMÉNY GÁBOR: Nyelvi változás és mikrodiakrónia	287
KERTÉSZ ANDRÁS: Néhány megjegyzés a formális szemantika metafizikai antinómiájának két megoldásához	297
KISS ANTAL: A Kalevala nyelve (A Kalevala finn „fordításai”)	309
KISS JENŐ: Ezredfordulós köszönés- és megszólításformák a magyar nyelvközösségben	315
É. KISS KATALIN: A szibériai kapcsolat (avagy miért nem tárgyasan ragozzuk az igét 1. és 2. személyű tárgy esetén)	321
KIS TAMÁS: <i>Bugás, bugázik</i>	327
KLIMA LÁSZLÓ: Keresztül a vízválasztón (A volok és a zavolocsjei csúdok)	335
KOCSÁNY PIROSKA: Beleértett jelentés a szövegtípus függvényében	343
KOLLÁTH ANNA: (Kontaktus)nyelvjárás és anyanyelvoktatás (Egy készülő „jelenségprognózis” elé)	349
KONTRA MIKLÓS: Felcserélő anyanyelvi nevelés vagy hozzáadó? (Papp István igaza)	355
KORNYÁNÉ SZOBOSZLAY ÁGNES: <i>Jancsika</i> és <i>Juliska</i> (Felsőnyárádi keresztnévváltozatok az 1940-es és 50-es évek fordulóján)	359
KOVÁCS MÁRIA: A jogi nyelv és a nyelvújítás	367
LACZKÓ TIBOR: Az <i>-As</i> főnévképző morfoszintaxisára vonatkozó újabb elképzelésekről	371
P. LAKATOS ILONA–T. KÁROLYI MARGIT: Attitűdvizsgálat kisebbségi beszélőközösségben	383
LANSTYÁK ISTVÁN: A kétnyelvű beszélő mint botcsinálta fordító	393
LOÓS ANDREA: A Csepel-sziget korai ómagyar kori helyneveinek funkcionális elemzése	401
D. MÁTAI MÁRIA: Ragszilárdulás — lexikalizálódás	409
MATICSAK SÁNDOR: Vándorló napnevek: vasárnap	415
MIZSER LAJOS: Csetfalva, Harangláb, Vári mai családnevei	427
A. MOLNÁR FERENC: A Königsbergi Töredék vizsgálatához	433

MOLNÁR ZOLTÁN MIKLÓS: A kétnyelvváltoztatás vizsgálata Lendván	441
M. NAGY ILONA: Változatosság és kéttagúság kapcsolata a kódex- irodalomban	445
NAGY L. JÁNOS: A hangzástól a hangzásig	453
NEMES MAGDOLNA: Néhány 'völgy' jelentésű földrajzi köznév a magyarban	459
PETHŐ GERGELY: A <i>-ból/-ből</i> rag mint az ok- és a célhatározó kifejezőeszköze	465
PETHŐ JÓZSEF: Főfogalom vagy közös integrátor? (A halmozás szemantikai jellemzésének kérdéséhez)	479
PETŐFI S. JÁNOS: A 'szöveg'-fogalom értelmezéséről és a 'szövegség' hordozóiról	483
PÓCZOS RITA: A Sajó vízrendszerének nyelvi rétegei	487
RÁCZ ANITA: Újra az ómagyar helynevek mássalhangzó-torlódásairól	497
V. RAISZ RÓZSA: Az okosságról és a bölcsességről (Egy Márai-maxima mint szöveg)	509
RÉDEI KÁROLY: Vogul-osztják <i>por</i> 'frátriaelnevezés; Name einer der beiden Phatrien'	513
RÉVAY VALÉRIA: A Szalkai Glosszák hangállapotának jellemzése	515
SEBESTYÉN ÁRPÁD: Nyelvhasználatunk mindennapos gondjairól	523
SZABÓ EDINA: „Nagyobb lesz az ember, ha kicsit dumásabb” (A börtön- szlenghasználók véleménye nyelvváltozatokról)	533
SZABÓ GÉZA: Szómagyarázatok az etnolingvisztika ürügyén	543
SZABÓ JÓZSEF: Jelentéssűrítő összetételek vizsgálata a számosháti nyelvjárásban.....	549
SZATHMÁRI ISTVÁN: Huszadik századi nyelvünk történetéhez (A hangtani jelenségek alakulása)	555
SZÉPE GYÖRGY: Elmélgedések a névmásokról és a paradigmáról	559
SZÍJ ENIKŐ: Brunszvik Teréz Reguly Antalnak írt levele	563
SZIKSZAINÉ NAGY IRMA: A retorikai kérdés és felkiáltás határsávja	571
SZILÁGYI N. SÁNDOR: Honnan ered a <i>j</i> a <i>-ja</i> , <i>-je</i> toldalékban?	581
SZILASSY ESZTER: Melléknévi igeneveink mondatbeli szerepéről	593
TAKÁCS JUDIT: Istvánok, Istik, Pistik (Egy keresztnév közszói származékainak vizsgálata)	603
TOLCSVAI NAGY GÁBOR: Az érzékelést jelentő igék jelentéséről	609
TÓTH ENIKŐ: A magyar kötőmódról	617
TÓTH VALÉRIA: Inetimologikus magánhangzók a magyar helynevekben	627
UDVARI ISTVÁN: Bács vármegyei szerbek és bunyevácok Mária Terézia korabeli paraszti bevallásai	641
UJVÁRY ZOLTÁN: Két tájszó Móra Ferenc karcolataiban	649
VÁRNAI JUDIT SZILVIA: A tulajdonnevek lefordíthatósága	653
VITÁNYI BORBÁLA: Fehéren feketén (Nyelvjárásaink színnevezéseiről)	659
VÖRÖS ÉVA: A <i>salamonpecsét</i> (Polygonatum odoratum) elnevezései a magyar nyelvben	663

ZAICZ GÁBOR: Az EWUng. titkaiból	669
ZELLIGER ERZSÉBET: Történeti szociolingvisztikai vizsgálódások a „Húsvéti Népének” kapcsán	675
ZIMÁNYI ÁRPÁD: A mellérendelő értékű alárendelések kötőszóhasználatáról	685